

Posudek na magisterskou diplomovou práci Venduly Pavlicové *HIV/AIDS a neheterosexuální ženy v Keni*

Práce Venduly Pavlicové se zaměřuje na analýzu genderu, genderového řádu a sexuality mimo kontext globálního severu, konkrétně v západní Keni, což je samo o sobě velmi cenné a ojedinělé rozšíření obvyklého záběru diplomních prací GS. Vendula Pavlicová navíc do práce přináší kapitál vybudovaný dlouhodobým zájmem, aktivistickou angažovaností i akademickým výzkumem v oblasti zemí subsaharské Afriky. Jako velmi slibné se jeví i specifické tematické zaměření práce, které autorka hned na úvod práce spojuje se snahou narušit jednak představy o tom, že neheterosexuální ženy nejsou ohroženy virem HIV, a jednak o tom, že HIV/AIDS v subsaharské Africe je převážně či exkluzivně „heterosexuálním problémem“. (6) Autorka se zde zaměřuje na dvě propojené stereotypizace, které vedou k zanedbání ochrany a ohrožení životů „žen milující ženy“. Zároveň autorka v úvodu předesílá, že tento záměr také zahrnuje dekonstrukci konceptu hetero- (a je možno dodat i homo-) sexuality jakožto univerzálního a nadčasového/ahistorického faktu lidské „přirozenosti“. Východiska práce jsou tedy velmi slibná, i když ambiciózní.

Na zpracování teoretické základy práce oceňuji především snahu autorky situovat koncepty heterosexuality (a homosexuality) nejenom v rámci „západní“ modernity, ale také jako koncepty, které jsou neoddělitelně spojené s historií kolonizace a modernějšího procesu transnacionálního přenosu konceptů. V této souvislosti se autorka opírá o práce, které mluví o „globalizaci sexuálních identit“ a zpochybňují emancipační přínosy pro osoby vytvářející intimní, partnerské a sexuální vztahy s osobami v rámci stejné přiřazené genderové kategorie (str. 21).

Autorka také dokládá uvědomění si rozdílných pozic výzkumnice a žen, které jsou ochotny s ní sdílet zkušenosti, diskutuje jaké kroky učinila ve snaze vyrovnat tuto mocenskou nerovnost, ale také nerovnost materiální, vyplývající z globálních nerovností.

V kontrastu s autorčinou snahou o etické vedení výzkumu a feministickou politiku vztahu výzkumnice a partnerek ve výzkumu, deklarovanou reflexí užívání teoretických konceptů se jeví autorčino spoléhání na převážně západní práce ke kontextualizaci a teoretizaci sexuality (Katz, Foucault, Rupp). Jelikož se nicméně jedná o diplomovou práci, odpovídá tento nedostatek statusu a očekávání od tohoto stupně akademické práce. Naopak za velmi problematické považuji:

Generalizace a univerzalizmy jako např. „Sexualita a africký kontinent“ (kap. 2.1.2.), „AIDS a Afrika“ (2.2.3), „Stejnopohlavní activity Afričanů a AIDS“ (2.2.4.), které se objevují jako tematické rámce jednotlivých kapitol, a ve kterých autorka opakuje ty rysy akademického panství a kolonizace, proti kterým se v práci vymezuje. Podobně, generalizující užívání pojmu „Afrika“, „africké“, tam kde autorka mluví specificky o Keni či subsaharské Africe zpochybňuje předchozí autorčinu teoretizaci „západního kánonu“.

Esencializace: „Z hlediska sexuality se zdá být podstatné, že v mnoha afrických společnostech byla většina aktivit genderově segregovaná. To vytvářelo velký prostor pro trávení

času s jedinci stejného pohlaví (nebo aspoň k tomuto pohlaví přiřazovaných). Takovéto prostředí nahrávalo navazování vztahů i stejnopohlavních aktivit. Jsou tak popsány například sexuální aktivity mezi válečníky, mezi králi a jeho pážaty, mezi ženami žijícími v sekuzi (Murray a Roscoe, 1998)“ (str. 11) Zde autorka sice pracuje se sekundárními zdroji, nicméně očekávala bych kritičtější práci se zdroji. Podobné posuzování vztahů mezi ženami, či muži, či v rámci jiné genderové kategorie, se jeví jako modernější verze kompenzačního paradigmatu, se kterými pracovala sexuologie 19. Století (a často s nimi pracuje dodnes), a které pracovala s tezí, že homo- vztahy vznikají tam, kde chybí příležitost pro navázání „zdravých/normálních“ hetero- vztahů. (srov. s pracemi Havelocka Ellise, Edwarda Carpentera, Kraft-Ebbinga aj.). Podobně nekriticky autorka pracuje se staršími antropologickými pracemi, které odkazují na „zvláštní“ uspořádání sexuálních/genderových vztahů v afrických kmenových společenstvích.

Nicméně, ve svém celku se teoretická část práce se tedy soustředí na denaturalizaci kategorií sexuality (a jejích typologizací v rámci sexuálních identit), genderu, upozornění na to, jakým způsobem se právě koncepty sexuální identity stávají součástí transnacionálních politik nadvlády a v neposlední řadě dekonstrukce diskurzu hiv a aids. Bohužel, sama analýza tato témata předestřená v teoretické diskuzi „nenedává“, naopak je v některých případech dokonce potírá: například ve způsobu, jakým autorka ne/zpracovává pojmy sexuální identity, které se v analýze objevují, nebo jejím automatickým postulováním konceptu heterosexismu a homofobie v keňském kontextu. Proč autorka mluví o “heterosexismu”, aniž dále vysvětluje, co tento pojem znamená pro toto konkrétní prostředí? Podobně autorka, podle mého názoru, nedostává předcházející teoretické diskuzi když říká: „*Motivací pro rozšiřování skupiny bylo nalezení podpory u dalších žen* a vytvoření silnějšího odporu, který umožní ženám* zbavit se strachu a přihlásit se ke své identitě. Zakia hovoří o strachu, kterým procházela na počátku, když zjistila, že je lesba*“ (str. 35) “*Domnívám se, že právě fakt, že se skupiny rozrůstají a propojují, pomáhá ženám* cítit se součástí širšího společenství a nebát se přijmout svou neheterosexuální identitu.*” (str. 35) Podobně nekomplikované zacházení s pojmem identity (a s její esencionalizací) je možné sledovat v analýze výroků i dalších žen (Sam)

Zde se přímo nabízí tematizovat přenos pojmu identita, vztáhnout jej například k formě zahraniční podpory ze strany zahraničních a často (korporalizovaných) transnacionálních GLBTIQ institucí, a nakonec i omezující rámce nastavené jazykem komunikace, ale také pozicionalitou autorky jakožto výzkumnice a žen/komunikačních partnerek.

I na základnější úrovni vidím problém v tom, že v práci chybí jakékoliv propojení mezi stanovenými teoretickými rámci a vlastním zpracováním primárního materiálu. Tedy, autorka nejenom neuplatňuje kritickou reflexi přenosu schémat vědění, modelů identity apod., ale také nedostává „řemeslu“ akademické práce, když v analýze pracuje pouze s minimem teoretické literatury, z toho následně plyne nedostatek analytické práce s výpověďmi žen.

Primární analýza je postavena na rozhovoru s ženami* (a zde je potřeba vyzdvihnout autorčinu snahu vykročit za biologické esencionalizování kategorie „žena“) z koalice NYAWEK (Nyanza Western Kenya LGBTI Coalition, LGBTI koalice keňských [provincií] Nyanza a Western) (str. 23). Tyto data autorka dále “saturuje” o poznatky týkající se dalších keňských organizací VOWEK a 3W (str. 26). Až na str. 29 (!) Autorka představuje výzkumné otázky: “*Z této fáze mi*

vyplývaly následující otázky: Jakým způsobem fungují organizace VOWEK, 3W a KISLEB jako prostory boje proti heterosexismu? Jakým způsobem se utvářela identita žen*, které jsou součástí těchto organizací a jakou roli v tom organizace hrály? Jakým způsobem se ženy vztahují k HIV a prevence jeho přenosu?" (str. 29; zvýraznění KK)

Analytická část pak sestává z kapitol "Sdružování jako strategie boje proti heteroseximu (4.2.), Otázky identity (4.3.) a "HIV/AIDS z pohledu neheterosexuálních keňských žen*" (4.4.) Je zde tedy na první pohled patrné, že výzkumné otázky, tak jak jsou formulovány zde uprostřed práce neodpovídají vymezení, tak jak jej představuje název či úvod práce. Zároveň se ale také, jak bylo již řečeno, mýlí s celou teoretickou diskuzí z úvodu práce.

Název práce, který by měl odrážet hlavní otázku a zaměření analýzy zcela neodpovídá práci samotné, kde téma HIV/AIDS tvoří pouze jedno z diskutovaných témat, nikoliv však téma určující a centrální. Podobně diskuze HIV/AIDS nenabízí soustředěné pojednání o specifické pozici neheterosexuálních žen vůči možnosti HIV nákazy či specifičnosti strategií neheterosexuálních žen ve vyjednávání v rámci HIV diskurzů.

Při zpracování primárních materiálů se autorka dopouští řady základních řemeslných chyb: na mnohých místech se dopouští nadinterpretace, či dochází k soudům, které nedokládá citáty z rozhovorů či jinými prameny.

„Vzájemné přátelství se zdá být velmi důležitým aspektem pro setkávání. Jak s nadšením při popisu 3W konstatovala Cynthia: „Ehm, co můžu o této skupině taky říct je, že jsme taky všechny kamarádky.“ (Cynthia) Tyto úzké vazby se zdají charakteristické především pro Women working with women“

“Jiným z motivů založení skupiny bylo tehda i rozšíření okruhu potenciálních partnerek. Ještě před pár lety bylo v Keni velmi složité seznámit se s dalšími neheterosexuálně identifikujícími se ženami*. Při absenci otevřeně gay a lesbických podniků, probíhá navazování známostí často přes přátelé či známé. Proto hrají organizace významnou roli jako prostor, kde lze nové vztahy (ať už přátelské nebo intimní) navázat. A to i přesto, že se dnes už značně rozšířil přístup k internetu, především skrze mobilní telefony, a tím vzrostl i význam online seznamování. Tento neheterosexuální prostor je ustavován sice dočasně, pouze po dobu trvání schůzí nebo společných aktivit, zpochybňuje však povinnou heterosexuální keňské společnosti a vytváří ženám nové možnosti vztahování se k druhým.” (str. 35) Toto tvrzení ale není opřeno o žádný výrok komunikačních partnerek, či jejich parafrázi

Práce je bohužel zatížena velkým množstvím formálních nedostatků. V případě posuzované práce jsou formální nedostatky v tak velké míře, že nastolují otázku obhajitelnosti práce.

Kromě překlepů (několik na každé stránce textu), pravidelně se opakujících nedokončených vět, nesrozumitelných formulací a syntaktických chyb, je zásadním problémem práce zcela nekonzistentní a nesprávná práce s odkazy. Bohužel jsou v práci celé několika-stránkové pasáže, kde chybí jakékoliv odkazy na literaturu, ze které diplomantka vycházela. V podstatě se zde tedy pohybujeme na úrovni nezamýšleného plagiátu. Díky tomu, že v jiných pasážích práce autorka se

sekundární literaturou pracuje v zásadě správně, připisuji opomíjení odkazů časovému stresu při dokončování práce spíše než úmyslu.

Navzdory statutu vedoucí práce práci musím hodnotit jako externí oponentka, neboť jsem neměla možnost se seznámit a konzultovat žádnou část z odevzdané verze práce. Na základě výše popsaných předností a nedostatků práce a po skutečně dlouhém zvažování práci nechávám dojít (spíše než doporučuji) k obhajobě.

Kateřina Kolářová

V Chicagu, 9. Zář, 2015